

flygtninge – især fra Hitler-Tyskland – der har virket i Danmark som landvæsenselever.

Jørgen Hæstrup har skrevet en bog, hvis første del handler om Hechalutz-bevægelsens forhold til Danmark. Hechalutz var en zionistisk-socialistisk verdensorganisation, hvis formål var at uddanne unge jøder som landmænd og få dem ud af den europæiske heksekedel for at de kunne bosætte sig i det forjættede land.

Sin metode tro anvender Hæstrup breve og beretninger som grundlag for sin fremstilling, der i øvrigt ikke blot beskæftiger sig med de jødiske unge, men har mange sidespring af biografisk og almen politisk karakter, hvilket bestemt ikke gør fremstillingen ringere.

Anden del af bogen handler om den danske indsats for indvandringen af unge til Palæstina fra årene 1938 og fremefter. Her træder skildringen af en enkelt person, nemlig Melanie Oppenheim, stærkt frem. Hun var, hvad man vel for et par generationer siden ville have kaldt en stærk kvinde, og hendes indsats var af den største betydning. Trods Steinckes kønne ord var det danske justitsministerium stærkt præget af angsten for at lægge sig ud med tyskerne og for at få landet oversvømmet med jødiske flygtninge. Det var i den periode, dansk politi afviste tyske jøder og dermed skubbede dem tilbage til en skæbne, der senere endte i gaskamrene.

Under den tyske besættelse af Danmark var de jødiske flygtninge i en forfærdende situation. Nogle søgte illegalt at komme til Palæstina, men omkom undervejs. Andre nåede sammen med danske jøder til Sverige, hvor de befandt sig ved krigens afslutning. Hæstrup lægger ikke skjul på de mange konflikter mellem jøder og jøder, mellem danske og jøder og mellem regeringen og alle de andre, men han und-

lader som regel elskværdigt at dømme.

Det er alvorlige og interessante emner, Hæstrup behandler, men når man sammenligner med den jødiske katastrofe under og efter krigen, er det næppe upassende at hævde, at Hæstrup i sin seneste bog skyder gråspurve med kanoner.

Poul Meyer

Christian Tortzen: *Søfolk og skibe 1939-1945. Den danske handelsflåde under anden verdenskrig. 1. Ind i krigen.* (Grafisk Forlag, 1981). 719 s., 214 kr. i subskription.

Med udsendelsen af dette bind – det første af fire – får de danske søfolk og deres indsats under Anden Verdenskrig sit eget monument. Indsatsen bliver bedømt i en omfattende videnskabelig fremstilling, der hviler på mere end 20 års forarbejder.

Forfatteren blev tidligt knyttet til arbejdet med besættelsestidens historie og fik adgang til ellers båndlagte statslige arkiver gennem Udgiverselskabet for Danmarks Nyere Historie (DNH). Hertil er føjet meget omfattende studier i rederi- og organisationsarkiver i ind- og udland. Det må desværre nok erkendes, at det meget omfattende forarbejde er kommet til at præge fremstillingen med for mange detaljer.

Forfatteren tager sit udgangspunkt helt tilbage i Napoleonstidens danske søfartspolitik og følger den op gennem århundrederne over Første Verdenskrig frem mod 1939. Værket beskæftiger sig med de sociale forhold om bord på skibene, arbejdsforholdene her, rederiernes vilkår, arbejdskampe mellem parterne og den økonomiske udvikling i samfundet; og som et særdeles værdifuldt træk sættes handelsflåden og dens folk hele tiden i relation til samfundet i land. Resultatet er da også

blevet en tværgående analyse af omtrent alle forhold i søfartserhvervet. Det er vel forklaringen på, at værket har kunnet udsendes med støtte fra alle søfartsorganisationerne – blot glimrer Sømandsforbundet ved sit fravær.

Det første bind – ind i krigen – omhandler tiden fra udbruddet af Anden Verdenskrig i sensommeren 1939 til Danmarks besættelse i april 1940 – og det omhandler kun den danske udeflåde – ca. 240 skibe med en samlet besætning på op mod 6.000 mand. Der fremlægges en lang række spændende analyser. Her skal blot peges på forfatterens forsøg på at klarlægge, om de danske rederier havde givet deres skibe forholdsordre i tilfælde af et evt. tysk overfald på Danmark. Tortzen viser, at kun J. Lauritzen havde forudset en sådan situation – og truffet dispositioner i den anledning. Nævnes skal også forfatterens forsøg på at undersøge, om der var givet særlige instruktioner til det danske fyrvæsen. Et spændende, men endnu ikke fuldt oplyst kapitel i den danske neutralitetssejlad mellem september 1939 og april 1940 var de såkaldte Malteserkorsskibe. Både England og Tyskland ønskede at få del i de danske landbrugsvarer og anerkendte i princippet modpartens ret. Resultatet blev, at op mod 36 danske skibe fik lov til at sejle tværs over Nordsøen, blot de var forsynet med det såkaldte Malteserkors. Detaljer i disse skibes sejlad er endnu ukendt, og det er ikke lykkedes at finde et billede af et sådant bemalet skib.

Det er meget karakteristisk, at forfatteren er meget varsom i sine bedømmelser af så vel situationer og begivenheder som i sine personkarakteristikker. Det er en svaghed ved bogen. Der burde nok have været mere fasthed i analyse og konklusioner; nu må læseren selv drage mange delkonklusioner af de talrige fremlagte præ-

misses. Og da dette ene bind er på mere end 700 sider, kan læseren godt blive tabt undervejs.

Det er en imponerende arbejdspræstation, der ligger bag dette værk, der i årene frem mod 1984 på den 9. april vil blive forøget med endnu et bind. Et suk skal dog lyde. Noteapparatet og de interne henvisninger er for besværlige at finde ud af for den interesserede læser, der spørger sig selv om, hvor forfatteren nu har den oplysning fra. Noterne virker, som om forfatterens manuskriptsystem er overført direkte til det trykfærdige manuskript. Det burde have været lavet anderledes overskueligt. På trods af denne indvending vil mange se frem til følgende bind.

Henrik Fode

Sofie-Amalie Høgsbro Østergaard: *Dagbogsblade 1939/45. Et tidsbillede.* (Forlaget Hønsetryk, 1981). 94 s.

Der er tale om en lille pæn publikation omhandlende dagligliv under besættelsen. Der fortælles til familien alt for indforstået til, at det kan have interesse for en større offentlighed. Der er intet særligt nyt.

Ib Gejl

Werner Best: *Den tyske politik i Danmark i de sidste 2½ år af besættelsestiden. En personlig vurdering.* Oversat fra tysk af Lars Ove Peters. (Forlaget Zac, 1981). 85 s.

Dr. Werner Best har noget post festum fundet sig en varm fortaler. Lars Ove Peters har – i øvrigt uden Bests accept og mod hans vilje – udgivet dennes erindringer fra begyndelsen af 50'erne, »Die deutsche Politik in Dänemark während der letzten 2½ Kriegsjahre« i en dansk oversættelse. Det har han